

PETER S. WILLIAMSON

List do Efezjan

Katolicki
Komentarz
do Pisma
Świętego

w|drodze

PETER S. WILLIAMSON

List do Efezjan

Katolicki Komentarz do Pisma Świętego

Przełożyła Dominika Krupińska

Tytuł oryginału

Ephesians

© Copyright 2009 by Peter S. Williamson

Originally published in English under the title *Ephesians* by Baker Academic, a division of Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 49516, USA. All rights reserved.

© Copyright for this edition by Wydawnictwo W DRODZE, 2022

Redaktorzy serii – PETER S. WILLIAMSON, MARY HEALY, KEVIN PERROTTA

Redaktor naukowy wydania polskiego – KS. DR HAB. MARCIN KOWALSKI

Redaktor prowadząca – EWA KUBIAK

Redakcja – LIDIA KOZŁOWSKA

Korekta – AGNIESZKA CZAPCZYK, LIDIA KOZŁOWSKA

Skład i redakcja techniczna – JÓZEFA KURPISZ

Projekt okładki i layoutu – KRZYSZTOF LORCZYK OP

Opracowanie projektu graficznego okładki na podstawie reprodukcji: CARL BARON VON VITTINGHOFF, *Dwaj kontemplujący mnisi* (1809 r.) oraz ANONIM, *Chrystus trzymający kulę ziemską zwieńczoną krzyżem* (ok. 1600–1680). Ze zbiorów Metropolitan Museum of Art w Nowym Jorku.

NIHIL OBSTAT

Poznań, dnia 6 marca 2022 roku, KS. DR TOMASZ SIUDA, cenzor

IMPRIMATUR

Poznań, dnia 7 marca 2022 roku, nr 132/2022, BISKUP GRZEGORZ BALCEREK, wikariusz generalny

ISBN 978-83-7906-496-0

Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów w DRODZE sp. z o.o.

Wydanie I

ul. Kościuszki 99, 61-716 Poznań

tel. 61 850 47 52

sprzedaz@wdrodze.pl

www.wdrodze.pl

Druk i oprawa: ZAKŁAD POLIGRAFICZNY MOŚ I ŁUCZAK, Poznań

Wydrukowano na LUX CREAM 80 g, vol. 1.6

Spis treści

WSTĘP OD REDAKTORÓW SERII	IX
SKRÓTY I OZNACZENIA	XIII
WPROWADZENIE	XV
SCHEMAT LISTU DO EFEZJAN	XXVII
CZĘŚĆ 1: GŁOSZENIE PEŁNEGO ŁASKI BOŻEGO PLANU	
ZBAWIENIA W CHRYSZCIE (1,1–3,21)	
Błogosławienie Boga za wszelkie duchowe dobrodziejstwa (1,1–14)	3
Modlitwa o poznanie Boga i zrozumienie Jego darów (1,15–23)	27
Łaską zbawieni przez wiarę do dobrych czynów (2,1–10)	41
Poganie i Żydzi pojednani z Bogiem i zjednoczeni w Mesjaszu (2,11–22)	57
Posłany do głoszenia tajemniczego planu Boga (3,1–13)	77
Modlitwa o przebóstwienie (3,14–21)	91
CZĘŚĆ 2: ZACHĘTA DO CHRZEŚCJAŃSKIEGO POSTĘPOWANIA (4,1–6,24)	
Budowanie Kościoła (4,1–16)	103
Nowy człowiek i nowy styl życia (4,17–5,2)	127
Dzieci światłości (5,3–20)	145
Żony i mężowie, Chrystus i Kościół (5,21–33)	165
Dzieci i rodzice, niewolnicy i panowie (6,1–9)	197
Wezwanie do walki duchowej (6,10–24)	211
SUGEROWANE LEKTURY	231
SŁOWNICZEK	234
INDEKS TEMATÓW DUSZPASTERSKICH	239
INDEKS TEKSTÓW WYRÓŻNIONYCH	241
SPIS ILUSTRACJI	242

Wstęp od redaktorów serii

Kościół miał zawsze we czci Pisma Boże, podobnie jak samo Ciało Pańskie (...). Trzeba więc, aby całe nauczanie kościelne (...) żywiło się i kierowało Pismem Świętym. Albowiem w księgach świętych Ojciec, który jest w niebie, spotyka się miłościwie ze swymi dziećmi i prowadzi z nimi rozmowę. Tak wielka zaś tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną, a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego.

SOBÓR WATYKAŃSKI II, *DEI VERBUM*, 21

Czy serce nie pałało w nas, kiedy rozmawiał z nami w drodze i Pisma nam wyjaśniał?

ŁK 24,32

Seria *Katolicki Komentarz do Pisma Świętego* (Catholic Commentary on Sacred Scripture) powstała, by pomóc w posłudze Słowa Bożego w życiu i misji Kościoła. Od czasów Soboru Watykańskiego II wśród katolików narasta głód dogłębnego badania Pisma, w sposób odsłaniający jego związki z liturgią, ewangelizacją, katechezą, teologią oraz życiem osobistym i wspólnotowym. Seria ta odpowiada na to pragnienie, dostarczając przystępne, a zarazem treściwe komentarze do każdej księgi Nowego Testamentu, opierające się zarówno na najlepszych współczesnych badaniach biblijnych, jak i na bogatym skarbcu tradycji Kościoła. W tomach tych chcemy przekazać wiedzę naukową oświeconą światłem wiary, jesteśmy bowiem przekonani, że ostateczny cel egzegezy biblijnej stanowi odkrycie tego, co Bóg objawił i co wciąż do nas mówi przez święte teksty. Podstawowymi dla naszego podejścia są zasady, jakich nauczał Sobór Watykański II: po pierwsze, wykorzystywanie historiograficznych i literackich metod w celu odkrycia tego, co zamierzali przekazać autorzy biblijni; po drugie, oparta na modlitwie teologiczna refleksja, pozwalająca zrozumieć święty tekst „w tym samym Duchu, w jakim został napisany” – czyli w kontekście treści i jedności całego Pisma, żywej tradycji Kościoła i analogii wiary (*Dei Verbum*, 12).

Katolicki Komentarz do Pisma Świętego jest skierowany do tych, którzy są zaangażowani w posługę duszpasterską lub się do niej przygotowują, oraz do innych osób zainteresowanych badaniem Pisma w celu głębszego zrozumienia swej wiary, dostarczenia pokarmu dla życia duchowego lub dzielenia się Dobrą Nowiną z innymi. Mając to na uwadze, autorzy koncentrują się raczej na tym, jakie znaczenie ma ten tekst dla wiary i dla życia, niż na technicznych zagadnieniach zajmujących naukowców; wyjaśniają też Biblię językiem codziennym, niewymagającym przekładania na język nauczania i katechezy. Choć seria ta jest napisana z perspektywy wiary katolickiej, autorzy korzystają też z interpretacji proponowanych przez badaczy protestanckich i prawosławnych, żywiąc nadzieję, że tomy te posłużą również chrześcijanom innych tradycji.

Szereg udogodnień ma uczynić te komentarze możliwie najbardziej użytecznymi. W każdym tomie wykorzystano tekst biblijny zaczerpnięty z New American Bible (NAB), które to tłumaczenie zostało zatwierdzone do liturgicznego użytku w Stanach Zjednoczonych¹. By pomóc czytelnikom korzystającym z innych tłumaczeń, wskazano i wyjaśniono najważniejsze różnice między NAB i innymi często używanymi tłumaczeniami (RSV, NRSV, JB, NJB i NIV)². Po każdym fragmencie tekstu biblijnego zamieszczono listę odnośników do odpowiednich innych ustępów Pisma, punktów *Katechizmu Kościoła katolickiego* i miejsc, w których dany fragment został wykorzystany w rzymskim *Lekcjonarzu*. Potem następuje egzegeza, mająca w jasny i interesujący sposób wyjaśnić zarówno oryginalny, historyczny kontekst, jak i jego nieprzemijające znaczenie dla chrześcijan. Sekcja *Rozważanie i zastosowanie praktyczne* ma pomóc chrześcijańskim czytelnikom odnieść Pismo do własnego życia – odpowiada na pytania podnoszone przez dany tekst, proponuje jego duchową interpretację zaczerpniętą z chrześcijańskiej tradycji i dostarcza sugestii co do jego wykorzystania w katechezie, kaznodziejstwie czy innych formach posługi duszpasterskiej.

¹ W polskim tłumaczeniu Listu do Efezjan wykorzystano: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. piąte, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2005 oraz *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem* (Biblia Paulistów), Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2006 – przyp. tłum.

² Odnosi się to także do polskich przekładów Pisma Świętego – przyp. tłum.

W całym tomie rozproszone są wyróżnione teksty zatytułowane *Tło biblijne*, podające informacje historyczne, literackie lub teologiczne, oraz *Żywa tradycja*, w których znajdują się adekwatne teksty z pobiblijnej tradycji chrześcijańskiej, w tym cytaty z dokumentów kościelnych oraz z pism świętych i ojców Kościoła.

W każdym tomie zamieszczono mapy, a także słowniczek, w którym wyjaśniono zarówno najważniejsze pojęcia z tekstów biblijnych, jak i terminy odnoszące się do teologii i egzegezy – oznaczono je w komentarzu za pomocą krzyża (†). By tomy te były jeszcze bardziej użyteczne, uwzględniono w nich listę proponowanych źródeł bibliograficznych, indeks tematów duszpasterskich oraz indeks informacji zawartych w wyróżnionych tekstach (*Tło biblijne* i *Żywa tradycja*). Dalsze źródła, w tym pytania do osobistego rozważania lub do dyskusji, można znaleźć na stronie serii: www.CatholicScriptureCommentary.com.

Naszym pragnieniem i przedmiotem modlitw jest to, by tomy te były użyteczne, tak „by słowo Pańskie szerzyło się i rozślawiało” (2 TES 3,1) coraz bardziej w Kościele i na całym świecie³.

PETER S. WILLIAMSON

MARY HEALY

KEVIN PERROTTA

³ Wstęp od redaktorów serii przełożyła Eliza Litak – przyp. red.

List do Efezjan 1,15–23

Podobno dzieci Mikołaja II, ostatniego cara Rosji, zwykli zajmować się zabawą w królewskim skarbcu. Bardzo lubiły piękne przedmioty, które trzymały w rękach – korony, jabłka, berła, naszyjniki i pierścienie – ale nie miały najmniejszego pojęcia o ich niesłychanej wartości.

Święty Paweł postrzega swoich czytelników trochę jak te królewskie dzieci; posiadają oni ogromne bogactwo, ale nie zdają sobie sprawy z tego, co do nich należy. Po uwielbieniu Boga i wyliczeniu kilku błogosławieństw Paweł modli się, aby jego czytelnicy doszli do pełnego zrozumienia, jakie znaczenie mają one w ich życiu. Jako dobry nauczyciel, Paweł opisuje w działającym na wyobraźnię języku te „klejnoty” i modli się do Boga, aby pomógł im je docenić.

W kulturze hellenistycznej I wieku istniał zwyczaj rozpoczynania listów dziękczynieniem bogom za ich odbiorcę lub powierzeniem im tej osoby. Paweł dostosowuje tę znaną praktykę, tak by oddawała żydowskie wzorce liturgiczne. Modlitwy żydowskie zaczynają się zwykle od pobłogosławienia Boga (hebrajskie *berakah*, jak w 1,3) lub złożenia Mu dziękczynienia (jak w 1,16 niżej), po czym następują modlitwy błagalne. Wzorzec ten, występujący w większości listów Pawła, stał się modelem dla kultu chrześcijańskiego i znajduje odzwierciedlenie w modlitwie eucharystycznej.

Modlitwa Pawła w wersety 15–23 ma trzy części, chociaż w języku greckim jest ujęta w jedno zdanie:

1. Motywacja modlitwy Pawła – 1,15–17.
2. Prośba o zrozumienie pełnej chwały przyszłości, do której Bóg nas powołał – 1,18.
3. Prośba o zrozumienie wielkości Bożej mocy względem nas – 1,19–23.

MOTYWACJA MODLITWY PAWŁA (1,15–17)

¹⁵*Przeto i ja, usłyszawszy o waszej wierze w Pana Jezusa i o miłości względem wszystkich świętych,* ¹⁶*nie zaprzestaję dziękczynienia, wspominając was w moich modlitwach.* ¹⁷*[Proszę w nich], aby Bóg Pana naszego, Jezusa Chrystusa, Ojciec chwały, dał wam ducha mądrości i objawienia w głębszym poznawaniu Jego samego.*

NT: 1 KOR 2,10–16; FLP 1,3–4; KOL 1,3–4,9; 1 TES 1,2–3

KKK: wstawiennictwo, 2632; dziękczynienie, 2638; Duch udziela zrozumienia wiary, 94; wiara szuka zrozumienia, 158; dar mądrości, 1831

[1,15–16] Paweł łączy swą modlitwę z poprzedzającym ją błogosławieństwem (1,3–14): **Przeto**. Przypomnienie o licznych błogosławieństwach zesłanych przez Boga skłania Pawła do złączenia tej modlitwy z pełną łaski wolą Bożą, jaką odkrywa wśród swoich czytelników. Jako więzień, Paweł musi czerpać informacje o rozwoju swoich Kościołów od innych ludzi (omówienie tła historycznego znajduje się we Wprowadzeniu, w częściach „Paweł w Efezie” i „Pierwotni czytelnicy”). Mówi: **usłyszawszy o waszej wierze**, gdyż według wszelkiego prawdopodobieństwa od czasu jego pobytu w Efezie upłynęło pięć lat.

Słyszysz o ich wierze w **Pana Jezusa** i o ich **miłości względem wszystkich świętych** – dwóch wartościach, które Paweł najwyżej ceni w życiu chrześcijan (ich **↑ nadzieję** wymieni później w modlitwie). Greckie słowo określające wiarę, *pistis*, może oznaczać zarówno „zaufanie”, jak i „wierność”, i Paweł prawdopodobnie odnosi się tak do ufności pokładanej przez jego czytelników w Jezusie, jak i ich wierności wobec Niego. Podczas gdy Paweł używa słowa „wiara” w kontekście wertykalnym, dla opisanego relacji ludzi z Bogiem, w odniesieniu do relacji między ludźmi w kontekście horyzontalnym sięga zwykle po słowo „miłość”. Tutaj Paweł chwali miłość Efezjan nie tylko do siebie nawzajem, lecz także do „wszystkich **↑ świętych**”. Sugeruje to, że miłość jego czytelników objęła wierzących z innych miejscowości, co być może wyraziło się w posłaniu jałmużny na rzecz ubogich we wspólnocie jerozolimskiej (podobnie jak Kościoły Pawłowe uczyniły kilka lat wcześniej) lub posłudze wobec chrześcijan w ich regionie. Prawdziwi wierzący wykazują szczególną troskę o swoich braci i siostry w Chrystusie, gdziekolwiek by się znajdowali (GA 6,10). Według

św. Augustyna, „w jakim stopniu ktoś miłuje Kościół Chrystusowy, w takim stopniu ma Ducha Świętego”¹.

Paweł nigdy nie przestaje się modlić: **nie zaprzestaje dziękczynienia, wspominając was w moich modlitwach**. Ta cecha Pawła objawia się w wielu listach (zob. FLP 1,3–4; 1 TES 1,2–3). W FLP 4,6 Paweł zaleca, aby wierni łączyli swe błagania z dziękczynieniem, i to samo czyni sam tutaj. Ciągłe pamiętanie o ludziach, dziękowanie Bogu za nich i polecanie ich Bogu w modlitwie jest kolejnym sposobem okazywania miłości przez chrześcijan (EF 6,18; KOL 4,2).

Paweł zaczyna od podania imienia Tego, do kogo się modli – **Bóg Pana naszego, Jezusa Chrystusa**. Następny zwrot, **Ojciec chwały**, jest ^[1,17]†semickim odpowiednikiem wyrażenia „pełen chwały Ojciec”. Rozumiemy, że Bóg jest pełnym chwały Ojcem, dzięki objawieniu Jego Syna, naszego Pana (zob. 1,3). Dzisiejszych chrześcijan może zaniepokoić nazwanie Ojca Bogiem Jezusa (zob. także J 20,17) – czyżby Jezus Chrystus nie był równy Bogu? Jest, jak jasno wskazuje używanie przez Pawła tytułu „Pan” w innych kontekstach². Jednak relacje i role Ojca i Syna są różne i to sformułowanie oddaje ten fakt. Jako człowiek Jezus był posłuszny Ojcu; złożył nawet swoje życie w ofierze, darze, Bogu (5,2; FLP 2,5–11). W odpowiedzi Ojciec wywyższył Jezusa do boskiej władzy, jak wskazują w. 19–23.

Istotą modlitwy Pawła jest tutaj, żeby Bóg wylał na nich swojego Ducha Świętego, tak aby głębiej poznali Boga i zrozumieli, czego im udziela przez Jezusa Chrystusa. Chociaż część uczonych interpretuje wyrażenie **ducha mądrości i objawienia** jako przymioty ludzkiego ducha czytelników, to jednak fakt, że Stary Testament mówi o Duchu Bożym jako o „duchu mądrości” (IZ 11,2; zob. WJ 31,3; 35,31) i że wspomniane są tutaj dwie pozostałe Osoby Trójcy, sugeruje, iż Paweł mówi tu o Duchu Świętym. Ponadto w EF 3,4–5 Paweł przedstawia Ducha jako narzędzie, przy pomocy którego Bóg objawił [†]„tajemnicę Chrystusa” apostołom i [†]prorokom. W tym kontekście Paweł modli się, żeby Duch Święty w podobny sposób udzielił zrozumienia Boga i Jego planu członkom Kościoła. Podstawowym celem tego daru Ducha jest **głębsze poznawanie Jego samego**, to znaczy, aby czytelnicy Pawła lepiej poznali Boga. W 1 KOR 2,9–12 Paweł naucza, że to Duch Boży

¹ Św. Augustyn z Hippony, *Traktat na Ewangelię św. Jana*, xxxiii, 8.

² Na przykład FLP 2,10–11 w odwołaniu do IZ 45,23; 1 KOR 8,6 w odwołaniu do PWT 6,4.

pozwała nam poznać Boga. Prośba ta może się wydawać dziwna, ponieważ Efezjanie już mają Ducha i już znają Boga. Jednak zawsze można otrzymać więcej Ducha i osiągnąć głębsze †poznanie Boga. Życie wieczne obejmuje picie coraz głębiej z Ducha Bożego (AP 22,1.17) i poznanie Boga tak, jak zostaliśmy poznani (IZ 11,9; 1 KOR 13,12).

Rozważanie i zastosowanie praktyczne (1,15–17)

Jeśli miłujemy ludzi, to będziemy się za nich modlić. Przykład stałej modlitwy Pawła za ludzi, których był pasterzem, jak również innych chrześcijan, o których po prostu usłyszał (RZ 1,8–10; KOL 1,3–4.9; 2,1–2), pomaga nam dostrzec, jak bardzo nasza miłość musi wzrosnąć. Po śmierci mojego ojca znalazłem listę intencji modlitewnych, które trzymał w małym notesiku i regularnie aktualizował. Poza członkami naszej rodziny były tam dziesiątki ludzi, za których codziennie się modlił, jak również sytuacje, a nawet narody, za które modlił się co tydzień. Kiedy modlitwy zostały wysłuchane, przenosił te wpisy na inną stronę, gdzie wymieniał błogosławieństwa, za które dziękował.

Interesujące, że Paweł modlił się, aby Bóg zesłał na jego czytelników Ducha Świętego, „ducha mądrości i objawienia”. Jak wielu z nas pomyślałoby o tym, by się o to pomodlić? Chociaż już otrzymaliśmy Ducha Świętego w chrzcie i bierzmowaniu, zawsze wypada prosić o więcej Ducha.

ZROZUMIENIE NASZEJ PEŁNEJ CHWAŁY PRZYSZŁOŚCI (1,18)

¹⁸*[Niech da] wam światło oczy serca, byście wiedzieli, czym jest nadzieja, do której On wzywa, czym bogactwo chwały Jego dziedzictwa wśród świętych...*

NT: EF 1,8–10; 3,18–19; KOL 1,5.9.12; TT 3,7

KKK: nadzieja, 1817–1821; wiara szuka zrozumienia, 158

LEKCYJONARZ: 1,3–6.15–18: druga niedziela po Bożym Narodzeniu

[1,18] Poza przekazaniem osobistego †poznania Boga, Duch pomaga chrześcijanom pojąć wartość tego, czego Bóg udzielił im w Chrystusie. W związku z tym Paweł modlił się, żeby jego czytelnicy uzyskali pewne zrozumienie odnośnie do swej przyszłości.

Zwrot **światłe oczy serca** bez wątpienia odnosi się do wewnętrznego zrozumienia (zob. *Tło biblijne* „Poznanie, które przemienia” na następnej stronie). W Biblii serce jest miejscem nie tylko uczuć, lecz także intelektu i woli; jest naszą najszybszą jaźnią³.

Paweł modli się najpierw, żeby jego czytelnicy **wiedzieli, czym jest nadzieja, do której On wzywa**. †Nadzieja zawsze dotyczy przyszłości – albo jako postawa, którą zachowujemy w stosunku do przyszłości, albo, jak tutaj, jako rzeczywista treść tej przyszłości. Paweł modli się, aby jego czytelnicy pojęli przyszłość, która została im obiecana w Bożym „wezwanie”, zaproszeniu do wejścia w relację z Nim dzięki †Ewangelii. Podstawa tego wezwania już została wyjaśniona: Bóg poznał nas, umiłował i wybrał przed założeniem świata (1,4–5). Nadzieją zawartą w tym zaproszeniu jest życie wieczne z Bogiem i sobą nawzajem. Paweł pragnie, aby jego czytelnicy pojęli tę rzeczywistość głębiej, gdyż jasność w sprawie naszej ostatecznej przyszłości zmienia nasz pogląd na wszystko, nawet nasze postrzeganie przytłaczających trudności i cierpień mogących pokonać ludzki tylko optymizm.

Gdyby jakiś człowiek był zmuszony podjąć na rok nędzną pracę, wiedząc, że na końcu otrzyma piętnaście tysięcy dolarów, byłby prawdopodobnie niezadowolonym pracownikiem. Jednak gdyby wiedział, że po roku otrzyma piętnaście milionów dolarów, brałby się do pracy z radością i entuzjazmem⁴. Nadzieja, do której zostaliśmy zaproszeni – życie wieczne w obecności Boga – nieskończenie przewyższa jakąkolwiek możliwą do wyobrażenia rekompensatę materialną i stanowi podstawę do nadzwyczajnej odwagi i radości.

Opisując bardziej szczegółowo tę przyszłość, Paweł modli się, żeby jego czytelnicy poznali, czym jest **bogactwo chwały Jego dziedzictwa wśród świętych**. I znowu modli się za czytelników, aby zyskali głębszą świadomość tego, czego już zaczęli doświadczać („zadatek” z 1,13) i co na nich czeka. Modli się, aby pojęli ogromną

³ Angielskie przekłady różnią się w kwestii tego, kiedy „oczy [waszych] serc” stają się światłe. Niektóre, jak NAB, odnoszą to do przyszłości, interpretując jako jedną z rzeczy, o które Paweł się modli. Inne, jak NRSV, uznają, że Paweł mówi, iż Efezjanie już zostali oświeceni dzięki początkowemu nawróceniu, a teraz prosi o to, by otrzymali głębszy wgląd. NAB umieszcza w nawiasie słowo „waszych”, aby wskazać, że nie wszystkie rękopisy zawierają to słowo.

⁴ Z kazania wygłoszonego w Wielkanoc 2004 r. przez Timothy’ego Kellera w kościele Redeemer Presbyterian Church w Nowym Jorku, zatytułowanego „Nadzieja chwały”. [Oryginalne wyrażenie *he might well whistle while he worked* odwołuje się do piosenki Królowny Śnieżki ze słynnego filmu Disneya z 1937 roku *Królowna Śnieżka i siedmiu krasnoludków* – przyp. tłum.].

wartość „bogactwo łchwały”, tego, co do nich należy. Przez „Jego dziedzictwo” Paweł rozumie łdziedzictwo, które Bóg ofiarowuje swemu ludowi (zob. *Tłó biblijne* „Czym jest »nasze dziedzictwo«?” na s. 23), opisane gdzie indziej jako „dziedzictwo niezniszczalne i niepokalane, i niewiędnące, które jest zachowane dla was w niebie” (1 P 1,4). Radowanie się tym obecnym i przyszłym szczęściem odbywa się **wśród świętych** – nie tylko indywidualnie, ale we wspólnocie z całym ludem Bożym.

**TŁÓ BIBLIJNE:
POZNANIE,
KTÓRE
PRZEMIENIA**

Paweł często używa słów związanych z poznaniem: „mądrość”, „rozumienie”, „objawienie” i „oświecenie”. W Biblii poznanie oznacza zwykle coś więcej niż tylko informacje lub rozumienie poznawcze; ma ono raczej charakter relacyjny i empiryczny. Dosłowny przekład RDZ 4,1 brzmi: „Mężczyzna poznał Ewę, swoją żonę, a ona poczęła i urodziła Kaina”. Oczywiście poznanie to miało szerszy zakres niż tylko umysłowy. Poznać Boga to być w relacji z Nim. Poznać prawdę o Bogu i Jego planie – w sposób, o jaki chodzi Pawłowi – nie oznacza wiedzy jedynie teoretycznej, ale wewnętrzne zrozumienie i zdawanie sobie z niego sprawy.

Paweł poleca swoim czytelnikom, modląc się o to, trzy rodzaje poznania: duchowe pojmowanie Bożego planu zbawienia (wiedza teologiczna, 1,8–10.16–23; 3,18); zrozumienie, jak żyć w sposób podobający się Bogu (mądrość moralna, 4,17–24; KOL 1,9–10), oraz osobista znajomość miłości Boga i Chrystusa (EF 3,14–19, zob. *Tłó biblijne* „Poznanie Boga” na s. 95).

Prawdziwe poznanie rzeczy Bożych przychodzi tylko przez Ducha Świętego: „Kto zaś z ludzi zna to, co ludzkie, jeżeli nie duch, który jest w człowieku? Podobnie i tego, co boskie, nie zna nikt, tylko Duch Boży. Otóż my nie otrzymaliśmy ducha świata, lecz Ducha, który jest z Boga, dla poznania dobra, jakim Bóg nas obdarzył” (1 KOR 2,11–12; zob. kontekst w. 6–16).

Paweł postrzega rozumienie duchowe jako ważne pod względem duszpasterskim, ponieważ zmienia ono ludzi. W RZ 12,2 pisze: „Nie bierzcie więc wzoru z tego świata, lecz przemieniajcie się przez odnawianie umysłu”. W Liście do Efezjan zachęca czytelników, by „odnawiać się duchem w waszym myśleniu i przyoblec się w człowieka nowego” (4,23–24).

Rozważanie i zastosowanie praktyczne (1,18)

Ponieważ ten rodzaj poznania, które nas przemienia, pochodzi od Ducha Świętego, musimy modlić się o objawienie i zrozumienie, tak jak Paweł. Jednym z najsukcesyjniejszych sposobów coraz głębszego poznawania Boga jest codzienna lektura Biblii połączona z modlitwą, nosząca nazwę *lectio divina*. Czasem można przeczytać, że ma ona cztery aspekty: *lectio* – czytanie; *meditatio* – medytowanie, to znaczy rozmyślanie o tym, co się przeczytało; *oratio* – modlitwa; i *contemplatio* – kontemplacja, czyli cicha odpowiedź serca dla Pana, której udziela niekiedy Duch Święty.

Te ważne rozróżnienia mogą sprawiać, że coś, co jest bardzo proste, będzie wydawało się skomplikowane. Aby codziennie czytać Pismo Święte, trzeba znaleźć kilka minut, kiedy prawdopodobnie nikt nam nie przerwie. Zacznijmy od poproszenia Pana, by do nas mówił lub by nas nauczał przez swoje słowo. Przeczytajmy kilka akapitów lub rozdziałów Biblii – albo więcej, jeśli czas na to pozwala – jeden lub dwa razy. Na dłuższą metę bardziej owocne jest czytanie całych ksiąg biblijnych zamiast tylko wybranych fragmentów. Gdy coś zwróci naszą uwagę, zatrzymajmy się i spróbujmy to zrozumieć, ewentualnie przerywając modlitwę. Próbujmy być wyczuleni na wszelki wgląd czy natchnienie, których Duch być może nam udzieli. Na koniec pomódlmy się, dziękując Panu i prosząc o łaskę zrozumienia tego, co przeczytaliśmy, wierzenia w to i wcielania w życie. W ciągu dnia spróbujmy sobie przypomnieć, co czytaliśmy. Praktyka ta będzie karmić naszą modlitwę i pogłębiać poznanie Boga i Jego dróg. Odkryłem, że jest ona najsukcesyjniejszym, a jednocześnie przyjemnym sposobem zaznajamiania się z Biblią. Lektura Pisma Świętego staje się cichym momentem kulminacyjnym każdego dnia.

ZROZUMIENIE WIELKOŚCI BOŻEJ MOCY WZGLĘDEM NAS (1,19–23)

¹⁹...i czym przeogromna Jego moc względem nas wierzących – na podstawie działania Jego potęgi i siły. ²⁰Wykazał On je, gdy wskrzesił Go z martwych i posadził po swojej prawicy na wyżynach niebieskich, ²¹ponad wszelką Zwierzchność i Władzę, i Mocą, i Panowaniem, i ponad wszelkim innym imieniem, wzywany nie tylko w tym wieku, ale i w przyszłym. ²²I wszystko poddał pod Jego stopy, a Jego samego ustanowił nade wszystko Głową dla Kościoła,

²³*który jest Jego Ciałem, Pełnią Tego, który napęłnia wszystko wszelkimi sposobami.*

ST: PS 8,6; 110,1

NT: MT 28,18; MK 16,19; 1 KOR 12,12–13; FLP 2,9–11; KOL 1,15–20

KKK: Chrystus po prawicy Ojca, 663–664; jako Pan historii i kosmosu, 668; jako głowa Kościoła, 669; Kościół jako ciało Chrystusa, 790, 795

LEKCJONARZ: 1,17–23: uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego (rok A)

W przeciwieństwie do poprzedniej prośby, która została przedstawiona w kilku frazach, Paweł rozwija to błaganie o zrozumienie Bożej mocy do tego stopnia, że staje się ono proklamacją chwały.

[1,19] Drugą prośbą zanoszoną przez Pawła za jego czytelników jest, aby pojęli, czym jest **przeogromna Jego moc**, jaką Bóg okazuje ze względu na chrześcijan, jak czytamy: **względem nas wierzących**⁵. Uderza słownictwo użyte przez Pawła na określenie mocy: **na podstawie działania Jego potęgi i siły**. Zwrot ten, przetłumaczony dosłownie, brzmi: „zgodnie z działającą mocą (*energeia*) siły Jego potęgi”. Dlaczego Paweł uważa za tak ważne, żeby jego czytelnicy poznali tę moc? Chrześcijanie z Efezu i okolicznych miast Azji żyli w świecie, w którym bogactwo, władza polityczna i obyczaje były całkowicie uwikłane w kult pogańskich bogów. Społeczeństwo grecko-rzymskie rozumiało, że Żydzi nie uczestniczyli w pogańskich obrzędach religijnych, które kształtowały jego życie społeczne, ponieważ czcili oni Boga Izraela, którego świątynia znajdowała się w Jerozolimie. Natomiast chrześcijanie pochodzenia pogańskiego musieli porzucić ważne elementy swojej kultury i nie spotykali się z podobnym zrozumieniem. Historyk Eckhard Schnabel opisuje ich los następująco:

Politeiści w Efezie po nawróceniu (...) nie odwiedzali już świątyni Artemidy Efeskiej, nie uczestniczyli w obrzędach ofiarnych związanych z jej kultem, nie maszerowali w procesjach organizowanych ku jej czci (...). Gdy przechodzili przez miejską agorę, nie okazywali już czci [Cesarowi] Augustowi w *Basilike Stoa*, jak zwykli czynić wcześniej (...). Nie spożywali

⁵ NRSV, NJB i NIV tłumaczą ten zwrot podobnie. Tylko w RSV mamy: „w nas wierzących”; przekład ten jest mniej dokładny, chociaż teologicznie pewny. Dosłowne tłumaczenia proponują: „ku nam wierzącym”. [W Biblii Paulistów: „dla nas wierzących” – przyp. tłum.].

posiłków w świątyni, nie przestrzegali tradycyjnych rytuałów na progu swego domu, usunęli posągi bóstw stojących w niszach kultowych w ich pokojach dziennych⁶.

Apostoł ma świadomość, że jego czytelnicy znajdują się w sytuacji, w której łatwo mogą poczuć bezsilność. Żyją w społeczeństwie wyznającym radykalnie inne wartości i wyśmiewającym, a czasem prześladującym chrześcijan, których postępowanie wydaje się niekiedy aspołeczne. Chrześcijanie odmawiają kultu publicznie uznanych bogów, odrzucają obyczaje seksualne społeczeństwa i uznają Jezusa, a nie Cezara, za *†Pana*. Tymczasem boski Cezar i pogańscy bogowie zajmują centralne miejsce w grecko-rzymskiej kulturze i handlu. Paweł uznaje istnienie wrogich mocy duchowych (6,12), ale uspokaja czytelników tą samą prawdą, którą ogłasza 1 J 4,4: „Większy jest Ten, który w was jest, od tego, który jest w świecie”. Chrześcijanie muszą mieć całkowitą pewność mocy Chrystusa, jeśli mają głosić Ewangelię, znaleźć siły do przeciwstawiania się pokusom i żyć zgodnie z wiarą w potężnej kulturze, której wierzenia i wartości są tak błędne.

Paweł często formułuje najważniejsze stwierdzenia teologiczne, odwołując się do *†tajemnicy paschalnej*. Chcąc zademonstrować moc, której chrześcijanie mogą użyć, aby odnieść zwycięstwo w obliczu sprzeciwu *†świata*, Paweł przywołuje najbardziej decydujący akt mocy w historii: moc, która wskrzesiła z martwych ludzkie ciało Jezusa, leżące bez życia w grobie, i stworzyła na powrót Jego ciało na życie wieczne. Ta sama moc wyniosła Kogoś posiadającego tę samą ludzką naturę, co nasza, do pozycji władzy będącej **ponad** wszelką ludzką i anielską mocą w świecie. To właśnie uczynił Bóg dla Jezusa⁷. Paweł włącza zatem wniebowstąpienie Chrystusa w to obszerniejsze wyjaśnienie zmartwychwstania: Jezus został nie tylko wskrzeszony ze śmierci do życia, lecz także wyniesiony na wyżyny *†nieba*. Zwrot **posadził po swojej prawicy na wyżynach niebieskich** jest metaforycznym sposobem stwierdzenia, że Jezus otrzymał od Boga najwyższą władzę. Paweł nawiązuje tutaj do psalmu mesjańskiego często cytowanego w Nowym Testamencie: „Wyrocznia Boga

[1,20–21]

⁶ *Paul the Missionary*, InterVarsity, Downers Grove (IL) 2008, s. 359.

⁷ Opis ten, jak też większość opisów nowotestamentowych, podkreśla rolę Ojca we wskrzeszeniu Jezusa z martwych. Niektóre teksty mówią jednak o działaniu samego Jezusa (J 10,17–18) oraz Ducha (Rz 8,11) przy zmartwychwstaniu. Katechizm naucza, że w zmartwychwstaniu Jezusa „działają... równocześnie trzy Osoby Boskie” (648).

dla Pana mego: Siądź po mojej prawicy, aż Twych wrogów położę jako podnózek pod Twoje stopy” (Ps 110,1). Od chwili wniebowstąpienia ktoś posiadający naszą ludzką naturę, Jezus z Nazaretu, zasiada na tronie Bożym, sprawując boską władzę (zob. Katechizm, 648, 659, 668).

Paweł podkreśla rozległość mocy Chrystusa, wymieniając wszystko, co zostało Mu poddane: **ponad wszelką Zwierzchnością i Władzą, i Mocą, i Panowaniem**. Choć określenia te mogą odnosić się do ludzkich władz politycznych, tutaj, podobnie jak w innych miejscach Listu do Efezjan (3,10; 6,12; także Kol 1,16; 2,15), Paweł używa tych słów w odniesieniu do duchowych mocy niebiańskich, tak dobrych, jak i złych, które kierują ludzkimi sprawami lub na nie wpływają. Żeby jasno ukazać, że wśród istot poddanych Chrystusowi nie ma żadnego wyjątku, dodaje: **i ponad wszelkim innym imieniem, wzywany...** Efezjanie musieli znać wiele „imion” pogańskich bogów, bogiń i demonów, wzywanych zarówno w obrzędach religijnych, jak i rytuałach magicznych swej epoki. Paweł pragnie wyraźnie stwierdzić, że najwyższa władza Jezusa obowiązuje zarówno w czasach obecnych, jak i w ostatecznej przyszłości, więc dodaje: **...nie tylko w tym wieku, ale i w przyszłym**⁸.

[1,22–23] Aby dopełnić ten opis pełnej wszechwładzy Chrystusa, Paweł cytuje Ps 8,7 – **wszystko poddał pod Jego stopy**. W swym oryginalnym sensie tekst Psalmu 8 stwierdzał, że Bóg nadał rodzajowi ludzkiemu władzę nad stworzeniem (RDZ 1,26–28):

Czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
i czym syn człowieczy [po hebrajsku *adam*], że się nim zajmujesz?
Uczyliś go niewiele mniejszym od istot niebieskich,
chwałą i czcią go uwieńczyłeś.
Obdarzyłeś go władzą nad dziełami rąk Twoich;
złożyłeś wszystko pod jego stopy (Ps 8,5–7).

Jednak pierwsi chrześcijanie rozumieli ten tekst w głębszym znaczeniu (HBR 2,6–9): Jezus jest „synem człowieczym”, Nowym Adamem *par excellence*, który sprawuje teraz nad całym kosmosem władzę daleko szerszą niż pierwszy Adam.

⁸ Judaizm z okresu I stulecia oraz pierwotne chrześcijaństwo dzieliły czas na dwie epoki: tę obecną oraz teśchatologiczną przyszłość, opisywaną jako wiek, który ma nadejść.

Paweł kończy swój opis wielkości władzy Chrystusa, stwierdzając ponownie, choć innymi słowami, że zmartwychwstały Jezus góruje nad całym kosmosem, a jednocześnie jest w cudowny sposób zjednoczony z jego czytelnikami: **Bóg Jego samego ustanowił nade wszystko Głową dla Kościoła**⁹. W przeciwieństwie do stwierdzenia z dalszej części Listu do Efezjan (4,15–16; 5,23; także KOŁ 1,18), że Chrystus jest głową Kościoła¹⁰, tutaj **chodzi o to, że Bóg uczynił †Mesjasza „głową”, kimś będącym ponad** (zob. *Tło biblijne* „Co oznacza słowo »głowa«?” na s. 172) „wszystkimi rzeczami”, ponad całym światem, ożywionym i nieożywionym, dla dobra Kościoła¹¹.

**ŻYWA
TRADYCJA:
ZMARTWYCH-
WSTANIE,
WNIEBO-
WSTĄPIENIE
I POWSZECH-
NA MISJA**

Jan Paweł II następująco opisuje konsekwencje zmartwychwstania:

Wskrzeszając Jezusa z martwych, Bóg zwyciężył śmierć i w Nim zapoczątkował ostatecznie swoje Królestwo. W czasie życia ziemskiego Jezus jest prorokiem Królestwa, a po swej męce, zmartwychwstaniu i wniebowstąpieniu uczestniczy we władzy Boga i w Jego panowaniu nad światem (por. MT 28,18; DZ 2,36; EF 1,18–21). Zmartwychwstanie nadaje zasięg uniwersalny orędziu Chrystusa, Jego działalności i całemu Jego posłannictwu (...).

Po zmartwychwstaniu bowiem [uczniowie] głoszą (...) Królestwo, zwiastując Jezusa, który umarł i zmartwychwstał (...). Także pierwsi chrześcijanie głosili „Królestwo Chrystusa i Boga” (EF 5,5; por. AP 11,15; 12,10), czy też „wieczne Królestwo Pana naszego i Zbawcy, Jezusa Chrystusa” (por. 2 P 1,11)¹².

⁹ JB i NJB interpretują to jako wyznaczenie Chrystusa na głowę Kościoła, ale przekład ten wykracza poza to, co stwierdza tekst.

¹⁰ CCSS używa wielkiej litery, kiedy odnosi się do Kościoła powszechnego, natomiast małej wówczas, gdy wspomina o lokalnej wspólnotie lub posługuje się słowem „kościół” w znaczeniu przymiotnikowym.

¹¹ Tłumaczenia RSV, NRSV i NIV podkreślają ten fakt przez użycie innego przyminka: Bóg uczynił Chrystusa głową wszystkich rzeczy „dla Kościoła”. [W Biblii Paulistów: „Głową całego Kościoła” – przyp. tłum.].

¹² Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, 16.

Canst thou bind the sweet influences of Pleiades or loose the bands of Orion

14

Let there Be

Light

Let there be A

Firmament

Let the Waters be gathered
together into one place

& let the Dry Land
appear

And God made Two Great Lights
Sun
Moon

Let the Waters bring
forth a bundantly

Let the Earth bring forth

Cattle & Creeping things
& Beast

When the morning Stars sang together, & all the
Sons of God shouted for joy

W Blake Inventor & Sc

London. Published as the Act directs March 8. 1825 by Will Blake N° 3 Fountain Court Strand

Proof

William Blake,
Stworzenie (1825–1826),
 ze zbiorów Metropolitan Museum of Art
 w Nowym Jorku

Nowy Testament potwierdza zarówno wymiar „już”, jak i „jeszcze nie” zwierzchnictwa Chrystusa nad światem. Z jednej strony po zmartwychwstaniu Jezus został wywyższony jako Pan (FLP 2,9–11) i dana Mu została „wszelka władza w niebie i na ziemi” (MT 28,18). Z drugiej jednak, „teraz wszakże nie widzimy jeszcze, aby wszystko było Mu poddane” (HBR 2,8). W obecnej fazie historii zbawienia Chrystus sprawuje władzę nad kosmosem w celu ujawnienia Bożego planu, a zwłaszcza głoszenia Ewangelii i budowania Kościoła. Nadejdzie dzień, kiedy całkowicie zniszczy zło, „położy wszystkich nieprzyjaciół pod swoje stopy”, łącznie ze śmiercią (1 KOR 15,25–28), i zjednoczy całe stworzenie pod swymi pełnymi łaski rządami (EF 1,10).

Według Pawła relacja Kościoła do zmartwychwstałego Jezusa jest zupełnie wyjątkowa: Kościół **jest Jego Ciałem**. Przez **†**wiąre i chrzest chrześcijanie stają się członkami Ciała Chrystusa (1 KOR 12,12–13) i są odtąd wcielonym wyrazem, fizycznym rozszerzeniem Chrystusa w tym świecie. Jest to coś więcej niż analogia – Kościół nie jest tylko **j a k** ciałem, mające różne organy i członki, ale **j e s t** Ciałem Chrystusa. Paweł odkrył rzeczywisty związek Mesjasza z Jego

Kościółem, kiedy zmartwychwstały Jezus ukazał mu się na drodze do Damaszku, pytając: „Szawle, Szawle, dlaczego M n i e prześladujesz?” (DZ 9,4, wyróżnienie dodane). Paweł zrozumiał, że prześladowanie chrześcijan jest prześladowaniem samego Jezusa. Zdaniem Orygenesa, teologa żyjącego w III wieku, „cały Kościół Chrystusa jest Ciałem Chrystusa pod tym względem, że obdarza On go duszą Jego Boskiej Głowy i napełnia swoim Duchem”¹³. Mówiąc, że Kościół jest Jego **Pełnią**, *plērōma*, Paweł ma na myśli to, że jest całkowicie napełniony obecnością zmartwychwstałego Pana. Święty Augustyn mówi o Chrystusie i Kościele jako *totus Christus*, całym Chrystusie¹⁴. Jednak Paweł nie mówi, że Chrystus i Kościół są czymś identycznym lub równoznacznym. Chrystus jest nadal większy, ponieważ wciąż **napełnia wszystko wszelkimi sposobami**. Moc i obecność Jezusa przenika cały świat, gdyż Jego rządy są rządami Bożymi (4,10; zob. JR 23,24).

Rozważanie i zastosowanie praktyczne (1,19–23)

Kiedy moce tego świata, rozmiar naszych trudności (zob. Katechizm, 272) czy przeszkody doznawane w naszej posłudze lub misji Kościoła wydają się nas przytłaczać, nie możemy poddawać się lękowi ani przerażeniu. Bóg ustanowił Chrystusa Głową wszechświata dla dobra swego ludu, Kościoła – dla naszego dobra! Wiemy, czyja moc jest większa, ponieważ ujawniło się to w zmartwychwstaniu Jezusa: sama śmierć została zwyciężona. Wiemy, że żadna ziemską ani duchową istotą nas ostatecznie nie zwycięży, ponieważ Jezus – z którego Ciałem jesteśmy zjednoczeni – został wywyższony „ponad” każdą inną moc, do tronu Bożego. Wiemy, że czeka nas życie wieczne, gdyż kosztujemy życia Ducha, zadatku naszego dziedzictwa (1,13–14). Znamy koniec tej historii, a więc jesteśmy pełni nadziei.

¹³ Origen, *Epistle to the Ephesians*, w: ACCS, s. 126.

¹⁴ Augustyn z Hippony, *Na list Jana*, 1, 2.

List do Efezjan to najbardziej wyrazisty spośród listów przypisywanych św. Pawłowi, zawierający jedno z najgłębszych wypowiedzi teologicznych istniejących w tradycji chrześcijańskiej. Przez niemal dwa tysiące lat chrześcijanie dawali się porywać jego natchnionym modlitwom, sugestywnemu przedstawieniu Chrystusa jako Głowy stworzenia i Kościoła, opowieściom o łasce i zbawieniu, otrzymanym dzięki śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa, głoszeniu jedności pogan i Żydów w Chrystusie w siedmiorakiej jedności Kościoła, wzniosłemu wezwaniu etycznemu: „Bądźcie więc naśladowcami Boga, jako dzieci umiłowane” (5,1) i lirycznemu porównaniu małżeństwa do relacji oblubieńczej między Chrystusem i Kościołem.

(fragment książki)

Cena det. **52,90 zł**

ISBN 978-83-7906-496-0

9 788379 064960

wdrodze.pl

Patronaty medialne:

GOŚĆ
NIEDEJUTRO

PRZEWODNIK
KATOLICKI

idziemy

wdrodze
miesiącznik

Tętno
Dobrych

dominanie.pl

OPOKA

NADZIEJA

DDA

EMAUS
dobry radio

OREMUS
Tętno, Twoje, Nasze, Twoje